

Panlyheter

Institute of Tax Administration i Tanzanias største by og tidligere hovedstad Dar-es-Salaam. Foto: Espen Røst / Panorama

Meninger:

Høyere skatter for de rike er en dårlig valgkampsak i Afrika

Vestlige skatteeksperter mener at høyere skatt for de rike er veien å gå for å bekjempe ulikhet. I Afrika er inntektsulikhetene enorme. Likevel nøler de afrikanske landene med å bruke skatt som omfordelingsmekanisme. Hvorfor?

Publisert Mandag 11. september 2023 - 09:01

Dette er et debattinnlegg. Meninger i teksten er skribentens egne.

Odd-Helge Fjeldstad

CMI-forsker og professor ved African Tax Institute i Pretoria

I boken «Kapitalen i det 21. århundre» tar den franske økonomen Thomas Piketty til orde for å bruke skattesystemet for å redusere ulikheter. Måten å gå frem på er høyere beskatning av de rike.

Myndighetene i Norge og andre vestlige land som har utjevning av ulikhet høyt på den politiske agendaen, har i stor grad lyttet til Piketty. Men de afrikanske landene følger ikke etter. Der er ikke en gang «folk flest» tilhengere av sterkere beskatning av de rike.

Forklaringen på dette tilsynelatende paradokset ligger i at verken myndighetene eller borgerne støtter en slik politikk.

Noen forskere og aktivister inspirert av Thomas Piketty vil trolig bestride at afrikanske land har lite finanspolitisk handlingsrom for omfordeling. Da overser en at skattebasert omfordeling har begrenset politisk støtte i disse landene.

Myndighetenes perspektiv

Personbeskatning utgjør mindre enn 10 prosent av **totale skatteinntekter** i de fleste lavinntektsland, sammenlignet med et gjennomsnitt på over 25 prosent i OECD-land. Inntektene fra personlige inntektsskatter kommer videre nesten utelukkende fra lønnstrekk (pay-as-you-earn) fra ansatte i offentlig sektor og store bedrifter. Med få unntak betaler mindre enn 5 prosent av befolkningen i afrikanske land skatt på lønnsinntekter, sammenlignet med nesten 50 prosent i vestlige land.

Årsakene til dette er en kombinasjon av en stor og voksende uformell sektor, relativt lave inntekter fra de forholdsvis få som jobber i formell sektor, samt administrative

og politiske flaskehalsar, og motstand fra velstående individer som også har rikelige muligheter til å skjule sine inntekter.

Politisk støtte for en bredere omfordelingsagenda til fordel for de fattige er generelt svak i mange afrikanske land. I stedet fokuserer myndighetene på å utvide skattebasen ved å registrere nye skattebetalere, hvorav flertallet er mikrobedrifter og relativt fattige individer.

I en studie av 26 nasjonale skatteadministrasjoner for *African Tax Outlook 2018*, rapporterte 15 at de hadde ett eller flere spesielle programmer eller initiativer for å håndtere den uformelle sektoren. Kun fire

skatteadministrasjoner hadde særskilte programmer for å beskatte de rike.

En del av forklaringen på dette er en forestilling om at lave skatteinntekter skyldes omfanget av uformell sektor som i liten grad betaler skatt. Det er heller ikke lett å gjennomføre skattereformer for å øke beskatningen av de rikes inntekter og formue.

Velstående individer med gode forbindelser er ryggraden i mange regimer. De har også ofte et nettverk av godt betalte «tilretteleggere» for å omgå beskatning og beskytte sine private inntekter og formue.

Begrenset handlingsrom i finanspolitikken er også en del av forklaringen på hvorfor

afrikanske land i liten grad bruker skattesystemet til omfordeling. Studier gjennomført av [Verdensbanken](#) og [Det internasjonale pengefondet](#) (IMF) antyder at skattlegging som gir inntekter tilsvarende minimum 15 prosent av brutto nasjonalinntekt er nødvendig for å finansiere grunnleggende statlige funksjoner og sikre utvikling.

Ingen av Norges partnerland i Afrika oppfyller dette kriteriet. Noen forskere og aktivister inspirert av Thomas Piketty vil trolig bestride at afrikanske land har lite finanspolitisk handlingsrom for omfordeling. Da overser en at skattebasert

omfordeling har begrenset politisk støtte i disse landene.

Borgernes perspektiv

Les også:

- [Det er ikke kinesiske lån som kveler verdens fattigste land](#)

[Enkelte forskere](#) hevder at manglende skattlegging av de rike ikke bare påvirker inntektene, men også undergraver folks tillit til skattesystemet. Dermed blir det vanskelig å sikre politisk støtte til det. Høyere skatt for de

rike er imidlertid ikke noe framtrædende valgkamptema for afrikanske politikere.

«Folk flest» bryr seg ikke. De vil gjerne ha bedre offentlige tjenester. Men økt beskatning i bytte mot offentlige tjenester er ikke et tema som sanker stemmer.

Valgkampene domineres ofte av løfter om «økonomisk utvikling», som jobber, helse, utdanning og veier, men uten reell offentlig diskusjon om hvordan dette skal finansieres.

Afrobarometer – en spørreundersøkelse som rulles ut i over 30 afrikanske land hvert andre eller tredje år – tar også pulsen på hva folk mener om beskatning av de rike. På spørsmålet om en mener «skatten som

landets rike må betale, er for lite, omtrent passelig, eller for mye», svarer de fleste «omtrent passelig».

Høyere beskatning av multinasjonale selskaper

Selv om hverken myndigheter eller «folk flest» presser på for å beskatte rikfolk mer, er det én aktør de er enige om bør betale mer skatt, nemlig multinasjonale selskaper.

Det er bred politisk og folkelig støtte for høyere beskatning av slike selskaper, og da særlig gruve- og oljeselskaper. Et eksempel på hvilke utslag dette kan gi er det astronomiske

skattekravet på 190 milliarder amerikanske dollar som tanzanianske myndigheter sendte til det London-baserte gullgruveselskapet *Acacia Mining Plc* i 2017, begrunnet med at selskapet over lang tid hadde underrapportert sine eksportinntekter. Det urealistiske skattekravet som tilsvarte selskapets samlede inntekter gjennom to tiår og fire ganger Tanzanias BNP, økte regimets popularitet blant befolkningen selv om den endelige skatteregningen etterhvert ble redusert og gjort opp med 300 millioner dollar.

Det er ikke usannsynlig at vi vil se mer av slike former for ressurs nasjonalisme

framover, framfor politisk og folkelig oppslutning om å skatte ens egne rikfolk.

Sunniva Kvamsdal Sveen

Jeg er debattjournalist i Panorama. Send meg gjerne en e-post med innlegg, svarinnlegg eller spørsmål.

TANZANIA

AFRIKA

SKATT

MENINGER

Meld deg på nyhetsbrevet vårt

Din e-postadresse

Abonnér på nyhetsbrevet

Panorama
nyheter

Panorama nyheter er et uavhengig nettsted om bistand, globale forhold og internasjonal utvikling. Sjefredaktøren er ansvarlig for innholdet.

Kontakt

Om oss

Redaksjonen

Adresse

Bygdøy allé 2

0257 OSLO

Abonner

Abonner gratis på magasinet vårt

Facebook

Twitter

Powered by Labrador CMS